

University of Groningen

Europese integratie en milieubeleid

Bakker, Liesbeth; Ike, Paul

Published in:
Planologische Diskussiebijdragen 1989, deel 1

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
1989

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Bakker, L., & Ike, P. (1989). Europese integratie en milieubeleid. In Stichting Planologische Diskussiedagen (editor), *Planologische Diskussiebijdragen 1989, deel 1* (blz. 39-40). Delftsche Uitgevers Maatschappij.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

EUROPESE INTEGRATIE EN MILIEUBELEID

Liesbeth Bakker *) en Paul Ike

Vakgroep Stedelijke en Regionale Planning
Fakulteit der Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

*) Tijdelijk werkzaam bij SOMO-TNO Delft

Samenvatting

Het enthousiasme over de macro-economische gevolgen van de Europese Integratie is groot. Dit enthousiasme slaat om in bezorgdheid als we de Integratie in het licht bezien van het milieu en het milieubeleid. De voorspelde productiegroei zorgt voor een verdere aantasting van het milieu en de kans op -een zo noodzakelijk beleid- gericht op het voorkomen van afvalstromen en emissies lijkt niet groter te worden. Tegelijkertijd is een zeker optimisme op z'n plaats in die zin dat een toename van de Europese samenwerking perspectieven zou kunnen bieden voor een geïntegreerd milieubeleid om de grensoverschrijdende vervuiling te bestrijden. Of de Europese Gemeenschap zich daarvoor goed leent valt echter te betwijfelen, gezien de dominantie van de economische belangen en de zwakke democratische basis van de EG-besluitvorming.

1. Inleiding

In maart 1985 presenteerde de Europese Commissie een economisch programma aan het Europese Parlement. Zo'n 300 voorstellen maakten deel uit van het programma om de niet-tarifaire belemmeringen tussen de lidstaten van de Europese Gemeenschap (EG) te verwijderen. Na goedkeuring door de Raad van Ministers werden de voorstellen vastgelegd in het Witboek van de Europese Commissie. Een vrije Europese Binnenmarkt zal volgens het Witboek na 1992 een feit moeten zijn. De daarvoor te nemen maatregelen zijn voor een groot deel gericht op: het gelijktrekken van de wetgeving en van de belastingstructuren binnen de EG om het vrijhandelsverkeer te vergemakkelijken, en op het stimuleren van een monetaire en economische samenwerking. Belangrijke gevolgen daarvan zullen een vermindering van de concurrentievervalsing en een versoepeling van de in- en uitvoer van goederen en diensten zijn, zo is de verwachting. Afgezien van de economische consequenties wordt het steeds duidelijker dat een Europese Integratie ook gevolgen zal hebben voor het milieu en het milieubeleid. Zo zal het programma de mogelijkheden van nationale overheden beïnvloeden c.q. beperken om bijvoorbeeld emissienormen en product-eisen te stellen, heffingen op te leggen, subsidies te verlenen en afvalstromen te controleren.

In deze bijdrage wordt ingegaan op de relatie die er bestaat tussen de Europese Integratie en het milieu c.q. het milieubeleid. Zowel economische als juridische factoren nemen binnen deze relatie een belangrijke plaats in. Welke rol ze precies spelen is echter niet

geheel duidelijk. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de relatie 'economische ontwikkeling en milieu'. Terwijl de berichten over de juridische consequenties - voor onder andere het milieubeleid - van de Europese Integratie weliswaar in aantal beginnen toe te nemen, maar vooralsnog ondoorzichtig en tegenstrijdig zijn. De internationale dimensie, de verschillende belangen en doelstellingen van de lidstaten op het gebied van het milieu, die van invloed zijn op onderhandelingen en wetgeving binnen de EG, maken de problematiek nog eens extra complex. Dit artikel heeft tot doel enig licht in de duisternis te scheppen, ondanks alle complicerende factoren.

De volgende paragraaf begint met het schetsen van een beeld van de economische vooruitzichten voor een Verenigd Europa. In paragraaf drie wordt vervolgens de economische eenwording tegen de kwaliteit van de leefomgeving afgezet. Paragraaf vier gaat in op de groei van de economische activiteiten in relatie tot het milieu. Waarna in de paragrafen vijf en zes de nadelen van een curatief- en de noodzaak van een preventief beleid besproken worden. Paragraaf zeven behandelt de Europese Gemeenschap als platform voor een Europees milieubeleid en over de problemen die daarmee samenhangen. De bijdrage wordt tenslotte afgesloten met een concluderende paragraaf.

2. De euforie

"De Europese integratie, het opheffen van de niet-tarifaire belemmeringen binnen de Europese Gemeenschap (EG) zal het begin zijn van een heilzame kringloop. Dalende productiekosten, een toenemende concurrentie en hierdoor dalende prijzen zullen zorgen voor een stijgende afzet voor de bedrijven binnen de EG, hetgeen kan leiden tot schaalvergroting en betere benutting van de productiemiddelen. Eindelijk zal er een eind komen aan de macro-economische beperkingen die al 20 jaar lang een rem op aanhoudende groei in de Europese Gemeenschap zijn geweest. De overheidstekorten zullen teruglopen, de inflatie wordt afgeremd door de prijsdaling en het aantal arbeidsplaatsen zal toenemen als gevolg van de stijgende productie". Aldus de Italiaanse econoom Cecchini in zijn rapport 'Alles op alles voor Europa, de uitdaging 1992', dat hij in opdracht van de Europese Commissie heeft geschreven (1). Bij ongewijzigd beleid kan dit voor een aantal macro-economische grootheden op de middellange termijn het volgende betekenen (1):

- een groei van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) met 4,5%,
- een daling van de consumptieprijzen met 6,1%,
- een groei van het begrotingssaldo met 2,2%,
- een groei van het saldo op de lopende rekening met 1,0%,
- een groei van de werkgelegenheid met 1,8 miljoen arbeidsplaatsen.

Als de extra financiële ruimte van de overheid binnen de EG-lidstaten gebruikt zal worden voor bijvoorbeeld uitbreiding van de overheidsinvesteringen en verlaging van de inkomstenbelasting dan ontstaat volgens Cecchini het volgende beeld voor de middellange termijn (1):

- een groei van het BBP met 6,5%,
- een daling van de consumptieprijzen met 4,9%,
- een groei van het begrotingssaldo met 0,7%,

- een gelijkblijvend saldo op de lopende rekening,
- en tenslotte een groei van de werkgelegenheid met 4,4 miljoen arbeidsplaatsen.

Een behoorlijke groei dus, in beide hierbovengenoemde gevallen, van het BBP en een aanzienlijke daling van de consumptieprijzen. In European Economy (2) wordt gemeld dat de Europese integratie een substantiële groei van de productie van onder andere olie, gas, petroleum, metalen, chemicaliën, elektrische apparaten, motorvoertuigen en andere transportmiddelen kan opleveren. Met een binnenmarkt voor maar liefst 324 miljoen consumenten, de productie en consumptie op een zo hoog mogelijk en de prijzen op een zo laag mogelijk niveau, is de EG op weg naar een soort economisch paradijs, zo zouden we met Cecchini kunnen concluderen.

3. Het contrast

Het jaar 1988 had zich uitstekend geleend voor het 'Europese jaar van het milieu' (was 1987). Opeens brak het collectieve milieubewustzijn door. Berichten over dreigende milieucatastrofes, ernstige grondwaterverontreinigingen, stervende zeehonden en ten dode opgeschreven bossen volgden elkaar snel op. In Europa is bijna de helft van de bossen aangetast. In Nederland en West-Duitsland zelfs meer dan de helft. In sommige landen kan dit, ook voor de mens, levensgevaarlijke situaties opleveren. Zoals in de Zwitserse Alpen waar de kans op aardverschuivingen steeds groter wordt.

Iedereen weet nu dat er boven de Zuidpool een groeiend gat in de ozonlaag zit en dat chloorfluorkoolwaterstoffen (cfk's) een belangrijke rol spelen bij de afbraak van de ozon. Wat minder bekend is misschien dat elke procent minder ozon 4 tot 6 procent meer gevallen van huidkanker tot gevolg zal hebben en dat het ecosysteem in de zee ernstig zal worden bedreigd door onder andere de aantasting van fytoplankton, waarop de voedselketen in de zee grotendeels is gebaseerd (3). Een ander internationaal 'hot item' is het broeikaseffect, de opwarming van de atmosfeer onder invloed van met name kooldioxide (CO₂) en methaan (CH₄). Bedreigend is vooral in dit verband het verdwijnen van de tropische regenwouden die een voor het klimaat regulerende werking hebben en in staat zijn grote hoeveelheden koolwaterstof op te nemen.

In het Cecchini-rapport vinden we van bovenstaande milieuproblematiek niets terug. Terwijl het milieu als economische factor toch steeds belangrijker wordt, en tegenwoordig eigenlijk in elk economische plaatje thuishoort. Het geloof in het vrije marktprincipe speelt hier wellicht een rol. Als het milieu zo schaars wordt dat het de productie gaat beperken en de vraag naar een schoon milieu voldoende groeit, wordt er vanzelf milieuvriendelijker geproduceerd. Een andere achterliggende gedachte kan zijn dat een groei van de economische activiteiten noodzakelijk is om de milieuproblemen te bestrijden. Want groei betekent geld voor schone technologie. Een veronderstelling die is gebaseerd op ervaringen tijdens verschillende economische recessies, toen men blij was met elke rook die er uit een schoorsteen kwam en er geen geld was voor 'luxe' problemen als vervuiling. Terwijl in tijden van economische bloei de financiële ruimte er wel is om lucht, bodem en water te zuiveren. Deze redenering is op zich juist maar gaat wel mank aan een paar misvattingen.

4. De groei van economische activiteiten

Groeiende economische activiteiten brengen geld in het laatje voor schone technologie, dat is waar. Ze betekenen echter eveneens een groeiende stroom afvalstoffen en emissies. Zodat of de zuiveringsinspanningen teniet worden gedaan, of steeds meer geld uitgetrokken zal moeten worden om de vervuiling binnen de nog enigszins toelaatbare perken te houden en er na enige tijd van een groei van het Bruto Binnenlands Product (BBP) geen sprake meer zal zijn. Ook de door Cecchini c.s. voorspelde groei van het BBP is slechts schijn, omdat geen rekening is gehouden met de zuiveringskosten op langere termijn.

Afgezien daarvan kan de fundamentele vraag worden gesteld waarom Cecchini, en vrijwel de gehele EG-bevolking met hem, hoopt dat de Europese integratie een groei van de economische activiteiten -i.c. een groei van de productie en als afgeleide daarvan een groei van de werkgelegenheid- zal opleveren.

Dat men hoopt op een daling van de werkloosheid zal natuurlijk niemand verbazen gezien de omvang van het probleem. Het verband tussen een groei van de productie en een groei van het aantal arbeidsplaatsen lijkt echter steeds zwakker te worden. Ook Cecchini is daarover niet zo optimistisch. Hij voorspelt een groei van 1,8 tot 4,4 miljoen arbeidsplaatsen op de middellange termijn, wat de huidige werkloosheid binnen de EG met ten hoogste een kwart zou verminderen.

Wat wel verwondering wekt is de euforie over de verwachte productie- en consumptiegroei. Alsof de markt al niet wordt overstroomd met producten waarvan het nut op z'n minst twijfelachtig is. Gedreven door onder andere onderlinge concurrentie en hoge rentes op de monetaire markt worden ondernemers gedwongen de productie te verhogen, nieuwe markten daarvoor aan te boren en behoeften te kweken bij de consumenten. De consument maakt vervolgens door z'n materialistische instelling het beeld compleet en draagt zo bij aan de spiraal van productie- en consumptiegroei die leidt tot een uitputting van de grondstoffen en een toenemende vervuiling.

5. 'Schone' technologie

Een andere misvatting is dat financiële middelen voor schone, effectgerichte technologie (4) een oplossing voor de milieuproblematiek zou kunnen inhouden. Alsof men met een uitsluitend curatief beleid (4) in staat zou zijn de vervuiling voldoende te bestrijden. Het gebruik van effectgerichte technologie is echter vaak, als het niet wordt gecombineerd met andere maatregelen, weinig efficiënt en betekent veelal een verschuiving van de milieuproblematiek.

Bij rookgasontzwaveling bijvoorbeeld, een van de meest effectieve methodes om SO_2 -emissies te verminderen, ontstaat het afvalproduct gips. Dit gips is een prima vervangingsmiddel voor natuurgips. Maar zou er werkelijk ernst gemaakt worden met het SO_2 -bestrijdingsbeleid en werd rookgasontzwaveling op veel grotere schaal toegepast, dan verdween een groot deel van het gips op de stortplaats omdat de afzetmarkt voor het (sulfaathoudende en met zware metalen verontreinigde) gips niet groot genoeg is.

Uit het evaluatierapport Verzuring (5) blijkt dat als we in Nederland alle technische middelen zouden inzetten om de verzuring terug te

dringen de kosten de komende decennia 3 miljard per jaar zullen zijn en dat de zure neerslag dan op 1700 equivalenten zuur per hectare per jaar uitkomt. Terwijl pas bij een depositie van 400 tot 700 equivalenten zuur per hectare per jaar het milieu geen schade ondervindt.

Dat effectgerichte technologische maatregelen alleen ontoereikend zijn om de uitstoot van NO_x , afkomstig van het verkeer, daadwerkelijk te verminderen, is bekend. In het rapport 'Zorgen voor Morgen' (6) wordt gesteld dat ondanks de maatregelen volgens de EG-richtlijn 83/351 (7) de uitstoot van NO_x afkomstig van het wegverkeer toegenomen zal zijn van 270.000 ton in 1985 tot 311.000 ton in 2010.

Ook algehele invoer van de driewegkatalysator biedt te weinig perspectief zo is op te maken uit een artikel van ir. H. Ens (8). Redenen hiervoor zijn onder andere de storingsgevoeligheid van de katalysator, de al genoemde verwachte toename van de verkeersstromen en de schaarste van platina, een belangrijk element van de katalysator.

Het probleem van het gebruik van schaarse en schadelijke stoffen en metalen voor 'schone' technologie wordt ook genoemd door Pen (9). Hij wijst erop dat voor de productie van zonnecellen - een voorbeeld overigens van brongerichte technologie en niet van de effectgerichte technologie waarvan tot nu toe sprake was - cadmium, chloorfluorkoolwaterstoffen, fosfine en arsine nodig is.

Een laatste opmerking betreft de uitstoot van CO_2 , een stof die een belangrijke rol speelt bij de opwarming van de atmosfeer. Met behulp van effectgerichte technologie is het niet mogelijk CO_2 uit verbrandingsgassen te verwijderen en een oplossing van dit probleem moet daarom worden gezocht in de richting van energiebesparing.

6. Preventief beleid

Uit het bovenstaande blijkt dat een effectgericht beleid op de korte termijn misschien de ergste schade kan voorkomen maar dat het op de langere termijn te weinig zoden aan de dijk zet. Janicke (10) zegt hierover: "Shortcomings of this pollution control strategy - i.e. a policy limited to repairing of existing environmental damage and the combatting of symptoms - can to some extent be overcome through 'integrated technologies' and by ecologically modernizing the existing economic structures. However in the course of long term growth processes, these effects will become neutralized by the increase of 'residual problems'. This will necessitate an extensive structural change."

Hij stelt daarom een milieupolitiek voor die voornamelijk gericht is op het voorkomen van afvalstromen en emissies. In grote lijnen bestaat dit beleid uit:

- Een 'ecologische modernisering' van : de industriële sector, de energiesector, de bouwnijverheid, de transportsector en de agrarische sector. Kernbegrippen: energiebesparing, recycling en hergebruik van grondstoffen en afvalproducten, zuinig gebruik van grondstoffen, decentralisering van de energie-opwekking, vernieuwbare energiebronnen, renovatie in plaats van oprukkende bebouwing in natuurlijke gebieden, terugdringen van het particuliere vervoer, ecologische landbouw en biotechnologische verbeteringen ter vervanging van pesticiden.

- een kwalitatieve in plaats van een kwantitatieve groei, waarbij door Janicke de nadruk wordt gelegd op een verschuiving van een groei van de productie naar een groei van informatie en diensten.
- Sociaal politieke veranderingen zoals:
 bindende en onafhankelijke milieu-effect-rapportage voor privé- en overheidsprojecten.
 een belastingbeleid dat milieuvriendelijke activiteiten aanmoedigt en een productie die schadelijk voor het milieu is, remt.

Een idee dat hierbij goed aansluit is de BTW-differentiëring, ook wel ecologische belasting genoemd. Dit houdt in dat er hoge BTW-tarieven worden geheven op voor het milieu schadelijke producten terwijl de verkoop van milieuvriendelijke producten wordt gestimuleerd door er weinig of geen BTW op te heffen. Hoge BTW-tarieven zouden bijvoorbeeld kunnen gelden voor: wegwerpflessen, spuitbussen met chloorfluorkoolwaterstoffen, benzine, pesticiden, kunstmest en vlees. In de lage tariefgroep zouden producten als: fietsen, zink-lucht batterijen en kringlooppapier kunnen vallen. De Europese Integratie zou goede mogelijkheden kunnen bieden voor de invoering van deze ecologische belasting. De Europese Commissie is van plan nauwkeurig te omschrijven welk artikel in welke BTW-tariefgroep zal gaan vallen wat ongetwijfeld op veel weerstand van de lidstaten zal stuiten. Niet minder controversieel maar wel veel eenvoudiger zou het zijn alle BTW-tarieven op nul te stellen en tegelijkertijd ecologische belasting in te voeren. Het Heidelberger Umwelt und Prognose Institut (11) is in het kader hiervan bezig een model te ontwerpen voor een ecologisch belastingssysteem dat hetzelfde opbrengt als het landelijke BTW-systeem op dit moment.

Aan de ideeën van Janicke zou nog het volgende kunnen worden toegevoegd:

- het stimuleren van de uitwisseling van milieuvriendelijke- en energiebesparende technieken tussen bedrijven, zodat in plaats van concurrentie samenwerking wordt aangemoedigd,
- en een matiging van de consumptie. Van Steenbergen (12) spreekt in dit verband hoopvol van een overgang van het materialisme naar het post-materialisme. Conform de behoeften-theorie van Maslow, zal het behoeftenpatroon van de consument langzamerhand verschuiven naar een 'hoger' niveau waarbij niet de materie maar zelfverwerkelijking op het psychische, culturele en/of het maatschappelijke vlak centraal staat.

7. De Europese Gemeenschap

De Europese integratie naar het model van Cecchini zal een bovenbedoeld preventief milieubeleid niet bevorderen. Integendeel, de integratie werkt juist een verheving van de concurrentie en een versterking van bestaande economische structuren in de hand. En zal niet leiden tot de zo noodzakelijke toename van het milieubewustzijn bij de producent en een matiging van de consumptie. Deze kritiek houdt overigens geen afwijzing van meer Europese samenwerking in het algemeen in. Zo zou een Europese integratie tot meer contacten en onderlinge uitwisseling van ideeën op het gebied van bijvoorbeeld schone technologie tussen

bedrijven kunnen leiden. Ook zou het samengaan in een verenigd Europa aanleiding kunnen zijn tot een toename van de Europese samenwerking om de grensoverschrijdende vervuiling te bestrijden. Met het RAINS-model (13) bijvoorbeeld kan worden berekend dat geïntegreerde Europese inspanningen om SO₂ te bestrijden efficiënter zijn dan een gedifferentieerd beleid. Vormen de lagere kosten een prettige bijkomstigheid, van meer belang is de noodzaak om te komen tot een internationale aanpak van de grensoverschrijdende milieuproblematiek. Nu de EG-lidstaten toch van plan zijn meer te gaan samenwerken zouden ze op deze noodzaak kunnen inspringen door een gezamenlijk en effectief -bronggericht- milieubeleid. Of de Europese Gemeenschap een geschikt platform is voor een dergelijke geïntegreerd milieubeleid valt echter te betwifelen.

De Europese Gemeenschap is in de eerste plaats een Economische Gemeenschap, waarbinnen het milieu een randvoorwaarde is. De EG-milieupolitiek die in het verleden is gevoerd was marginaal. Het beleid werd ingegeven door economische motieven en bestond hoofdzakelijk uit het harmoniseren van de nationale milieuwetgeving van de lidstaten met het doel gelijke concurrentie- en handelsvoorwaarden te scheppen. Een afzonderlijke milieuparagraaf (artikel 130 R-T) in de Europese Akte, waarin een schoon milieu tot doelstelling van de EG wordt verheven, zal hierin weinig verandering kunnen brengen. Het unanimitieitsbeginsel binnen de (milieu)ministerraad blijft namelijk onaangetast. Zodat de onderhandelingsmoeilijkheden en de trage besluitvorming, tengevolge van de onderlinge belangenstellingen, de belangrijkste kenmerken van het EG-milieubeleid zullen blijven. Een inhoudelijk effect van dit unanimitieitsbeginsel is dat milieunormen vaak op het laagste niveau worden genivelleerd. Hiervan dreigen vooral de landen die op het gebied van milieunormen vooroplopen, het slachtoffer te worden.

Vanwege deze minimum normering, de tegenstrijdige belangen tussen de lidstaten en het verschil in milieubewustzijn, is, naast het streven naar gemeenschappelijke normen, ruimte voor een gedifferentieerd beleid van belang. Artikel 100A (Europese Akte) lijkt in deze behoefte te voorzien. In genoemd artikel wordt gesteld dat in principe strengere nationale maatregelen zijn toegestaan als de EG-normen niet voldoen aan eerder gestelde landelijke milieu- en gezondheidseisen. Een daaraan verbonden voorwaarde is dat deze maatregelen geen beperking mogen inhouden voor het vrije verkeer van goederen binnen de EG. In dit verband kan ook gewezen worden op artikel 34 (EEG-Verdrag) waarin het de lidstaten in principe verboden wordt voor producten die onder de harmonisatie-maatregelen vallen productie-eisen te stellen, een regulerende heffing op te leggen of een subsidie te verlenen. Met de bedoeling de vrijhandel te waarborgen. Artikel 100A verliest daarmee een groot deel van z'n kracht. Vindt de Europese Commissie namelijk, dat het vrije handelsverkeer wel wordt gehinderd, dan kan de lidstaat in kwestie voor het Europese Hof van Justitie worden gedaagd. Een mogelijkheid waarvan de Europese Commissie al meerdere malen gebruik heeft gemaakt. Zo wordt in een artikel in Nieuwe Beta (14) gemeld dat: "Het Nederlandse cadmiumbeleid, het Deense verbod op asbest remvoeringen en de beperking van weggooi verpakking, het Ierse verbod op bier-in-blik, het Italiaanse verbod op plastic verpakking en het Duitse en Nederlandse PET-flessenbeleid", voor de Commissie redenen vormden de verantwoordelijke rechtspersonen aan te klagen. Nederland i.c. het Ministerie van VROM, hangt nu ook een proces boven het hoofd vanwege

het toch bepaald niet revolutionaire besluit de verkoop van auto's met een driewegkatalysator te bevorderen door middel van een belastingvoordeel. Het zoveelste bewijs van het feit dat de Europese Commissie onbelemmerde handel belangrijker vindt dan de bescherming van het milieu.

Een goed georganiseerde Europese milieubeweging zou tegengas kunnen geven. Maar in tegenstelling tot een op EG-niveau zeer sterke landbouw- en bedrijvenlobby, is een milieulobby vrijwel afwezig. De milieubelangen worden in Brussel behartigd door het European Environmental Bureau (EEB). Dit milieubureau heeft weliswaar 75 lidorganisaties maar krijgt van deze leden weinig actieve ondersteuning. Het gebrek aan interesse van de milieubeweging voor het werk van de EEB is vooral te wijten aan het juridische karakter van de EG-politiek. De meeste milieugroeperingen hebben geen traditie op het juridische vlak zodat de EG-milieupolitiek weinig concrete actiepunten biedt.

Hieraan kan nog worden toegevoegd dat het Europese Parlement, een van de meest milieubewuste parlementen van Europa, nauwelijks enige invloed op het EG- (milieu)beleid heeft. Het 'democratische' apparaat van de EG bestaat uit: de Ministerraad, de Europese Commissie en het Europese parlement. De Ministerraad neemt de besluiten, de Commissie zorgt voor de formulering van de richtlijnen en voor de uitvoering van de EG-politiek, terwijl het Parlement slechts een adviserende rol heeft. Is de Europese Commissie nog wel eens geneigd de -relatief- radikale adviezen van het parlement over te nemen en richtlijnvoorstellen te veranderen, de (Milieu-)Raad, die de beslissingen uiteindelijk neemt, is veel minder toeschietelijk en legt de adviezen veelal naast zich neer.

8. Conclusies

Het gevaar is niet denkbeeldig dat de Europese integratie het milieu-beleid, niet alleen op EG- maar ook op nationaal niveau, in negatieve zin zal beïnvloeden. De voor het milieu schadelijke spiraal van productie- en consumptiegroei wordt slechts versterkt. Handelsliberalisering en productiegroei zijn mechanismen die - vergaande - milieu-maatregelen blijven belemmeren. Een extra reden tot pessimisme vormt het principe van de wederzijdse erkenning - artikel 100B Europese akte - dat na 1992 van kracht zal worden voor alle producten die dan nog niet onder de harmonisatiemaatregelen vallen. De consequentie hiervan is dat de lidstaten geen producten uit de andere lidstaten mogen weigeren, ook al voldoen ze niet aan de nationale milieu-eisen.

Een goede democratische basis binnen de EG zou een tegenwicht kunnen zijn voor de dominerende economische belangen. Maar het probleem is nu juist dat deze democratische basis ontbreekt. Om niet volledig in pessimisme te verzanden, zullen daarom in eerste instantie de inspanningen moeten worden gericht op een vermindering van de invloed van de Europese Commissie en de Ministerraad, op de instelling van een controlerende en wetgevende bevoegdheid voor het Europese Parlement en op een versterking van de milieulobby binnen de EG.

Daarnaast zou gedegen moeten worden onderzocht wat enerzijds op internationaal -EG- niveau de mogelijkheden zijn om de grensoverschrijf-

dende vervuiling te bestrijden. En anderzijds welke ruimte de nationale overheden voor een eigen milieubeleid overblijft na de Europese Integratie. Waarbij vooral de doorwerking van de EG-regelgeving op het milieubeleid in de lidstaten aandacht verdient. Meer in het algemeen is onderzoek van belang naar de relatie die er is tussen economische ontwikkeling en milieu, en naar concrete alternatieven voor een effectgericht milieubeleid

Noten

- (1) Cecchini, P., (1988), *Alles op alles voor Europa, de uitdaging 1992*, Borsen International Publications, Amsterdam/Brussel.
- (2) Commission of the European Communities, *The economics of 1992, European Economy, no 35, march 1988*.
- (3) Shea, C.P. (1987), *Protecting life on earth: steps to save the ozone-layer*, Worldwatchpaper.
- (4) Onderscheid wordt hier gemaakt naar effect-gerichte technologie en bron-gerichte technologie. De eerste vorm van technologie hoort bij het zogenaamde "curatieve beleid" dat slechts is gericht op het tegengaan van de effecten van milieuvervuiling. De brongerichte technologie is een vorm van "preventief beleid" gericht op het voorkomen van milieuvervuiling.
- (5) Schneider, dr. ir. T., et. al., (1988) *Evaluatierapport Verzuuring*.
- (6) RIVM, (1988), *Zorgen voor morgen, Nationale milieuverkenning 1985-2010*, Samson, Alphen aan den Rijn.
- (7) Richtlijn 83/351/EEG, deze richtlijn is een aangepaste versie van richtlijn 70/220/EEG en bevat technische voorschriften voor emissies van koolmonoxide, onverbrande koolwaterstoffen en stikstof-oxiden en is vooral gericht op het voorkomen van 'smog'. Auto's met motoren boven 2.500 cc moeten, om aan de richtlijn te voldoen, met een driewegkatalysator uitgerust zijn, auto's met een motor van 1.500-2.500 cc hebben een oxidatie-katalysator nodig (slechts om smog tegen te gaan) en voor auto's onder de 1500 cc (het grootste deel) hoeven geen maatregelen genomen te worden.
- (8) Ens, ir. H., Katalysator geen oplossing maar een zoethoudertje, *Nieuwe Beta*, februari 1988.
- (9) Pen, prof. dr. J., Een beleid voor de jaren negentig, *Economisch Statistische Berichten*, 11 mei 1988, nr. 3655.
- (10) Janicke, M., Preventive Environmental Policy as Ecological Modernisation and Structural Policy, *IIUG-serie dp 85-2*, Berlin 1985

- (11) Uit: Conferentiemap: 'Broeikaseffect; na Zure Regen de Zondvloed?', vrijdag 13 januari.
- (12) Uit: een toespraak van B.van Steenbergen op de conferentie: 'Broeikaseffect; Na Zure Regen de Zondvloed?', januari 1989.
- (13) RAINS staat voor: Regional Acidification Information and Simulation. Het model richt zich met name op de grensoverschrijdende aspecten van het verzuringsprobleem. Het kan worden gebruikt voor een scenario-analyse waarbij de gebruiker een bestrijdingsstrategie beschrijft en dan de kosten en milieu-consequenties van deze strategie bestudeert. Ook kan met het model een analyse van het optimale verzuringsbeleid worden uitgevoerd waarbij voor onderstellingen over kosten en depositiedoelen worden gedaan waarna met het model de daarbij behorende optimale bestrijdingsstrategie kan worden berekend.
- (14) Mieras, M., "Leve Europa, weg met het milieu", **Nieuwe Beta**, 10-10'88.